

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

ફોજદારી પરચૂરણ અરજી (જામીન રદ કરવા માટે) ક્રમાંક ૭૭૩૪/૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એન.વી. અંજારિયા

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના રિપોર્ટરોને ચુકાદો જોવા માટે અનુમતિ આપી શકાય? હા

૨ રિપોર્ટરને મોકલવું કે નહીં? હા

૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા ઇચ્છે છે ? ના

૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ ના અર્થઘટન અંગે અથવા તેના હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વનો પ્રશ્ન સંકળાયેલ છે? ના

૫ શું દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવાનો છે ? ના

=====

પટેલ જિતેન્દ્ર રસિકલાલ....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય & ૮....સામાવાળા(ઓ)

=====

હાજરી: અરજદાર(ઓ) ક્રમાંક ૧ તરફે એચ.એલ. પટેલ એડવોકેટ્સ તરફથી વકીલ શ્રી વિજય પટેલ

સામાવાળા(ઓ) ક્રમાંક ૨ – ૮ તરફે વકીલ શ્રી પ્રતીક બી બારોટ

સામાવાળા(ઓ) ક્રમાંક ૧ તરફે વિદ્વાન એપીપી શ્રી એન.જે. શાહ

=====

કોરમ: માનનીય શ્રી ન્યાયાધીશ એન.વી. અંજારિયા
તારીખ : ૧૪/૦૮/૨૦૧૪
મૌખિક ચુકાદો

અરજદાર-મૂળ ફરિયાદીએ જામીન રદ કરવા માટેની હાલની અરજી નીચે મુજબ દાખલ કરી છે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૪૩૯(૨) હેઠળ સામાવાળા નં.૨ થી ૯ ને, જેઓ ક્રમશઃ મૂળ આરોપી નં.૧૨, ૧૩, ૧૫, ૧૪, ૧૬, ૧૭, ૮ અને ૯ છે, જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. તા. ૦૩મી મે, ૨૦૧૪ ના રોજ માનનીય ઉજા અતિરિક્ત સત્ર ન્યાયાધીશ, મહેસાણા દ્વારા ફોજદારી વિવિધ અરજી નં.૨૫૧/૨૦૧૪ માં જામીન મંજૂર કરતો પસાર કરાયેલ આદેશ રદ કરવાની અરજ કરવામાં આવે છે.

૨. આ સામાવાળાઓ દિનાંક ૧૬મી માર્ચ, ૨૦૧૪ની પ્રથમ માહિતી અહેવાલ સંદર્ભે આરોપીઓ છે, જે ગુનો નોંધ ક્રમાંક નં.૧-૪૯/૨૦૧૪ તરીકે મહેસાણા તાલુકા પોલીસ સ્ટેશનમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૧૪૩, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૩૦૨, ૩૦૭, ૩૯૪, ૩૨૬, ૩૨૪, ૩૨૩ અને ૨૭૯ હેઠળના ગુનાઓ માટે તથા મોટર વાહન અધિનિયમની કલમો ૧૭૭, ૧૮૪, ૧૩૪ હેઠળ તથા ગુજરાત પોલીસ અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળ નોંધવામાં આવેલ છે.

૩. ફરિયાદ નોંધાવા સુધીની ઘટનાનું વ્યાપક વર્ણન કરતાં ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે, ગામ સોલાના અંદાજે ૧૦૦ વ્યક્તિઓના એક જૂથ (સંઘ) ગામ ઊંઝા

ખાતેના ઉમિયામાતા મંદિરની યાત્રા કરીને ૧૬મી માર્ચ, ૨૦૧૪ના રોજ પોતાની કારોમાં પરત ફરી રહ્યા હતા. ફરિયાદી અનેક કારોમાંની એક કારમાં હતો, જેમાં બધાજ લોકો પરત ફરી રહ્યા હતા. અમદાવાદ હાઇવે પર નોંધણી ક્રમાંક જીજે-૨આર-૩૪૧૯ ધરાવતી એક મેક્સ કારએ અન્ય કારોથી આગળ જઈ રહેલી અમેઝ કાર સાથે અકસ્માત સર્જ્યો હતો. તે કારમાં બેઠેલા અને યાત્રા પરથી પરત ફરી રહેલા વ્યક્તિઓને ઇજાઓ પહોંચી હતી અને તેમને હોસ્પિટલમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા. એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે સમયે સ્થળ પર ૪-૫ વ્યક્તિઓ વોકી-ટોકી સાથે ઉભા હતા. અકસ્માતને લીધે વેરભાવપૂર્ણ તંગદિલી સર્જઈ હતી. ત્યારબાદ એવું જણાવાયું હતું કે, સંઘના અન્ય લોકો આવી પહોંચતા ઉક્ત વ્યક્તિઓ ત્યાંથી ભાગી ગયા હતા. બીજી એક કારમાં બે અન્ય વ્યક્તિઓ આવ્યા, જેમાંથી એક વ્યક્તિ પાસે છરી હતી. ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે, તે તથા યાત્રાળુ જૂથના અન્ય સભ્યો ભયના કારણે શિવાલા હોટેલમાં છુપાઈ ગયા હતા. ફરિયાદી અનુસાર, શિવાલા હોટેલમાંથી એક વ્યક્તિ કહેતો હતો કે લાકડી અને છરીનો ઉપયોગ કરીને દેવાંગ શૈલેષભાઈ-મૃતક પર હુમલો કરવામાં છ વ્યક્તિઓ સંકળાયેલા હતા. તેઓ બેચરજી બલદેવજી, દલપતજી ધુલાજી, લાલાભા, ટીકુભ, મુન્નાભાઈ અને અલીખાન અકબરખાન હતા. અન્ય ૧૦-૧૨ વ્યક્તિઓ પણ લાકડી અને લોખંડની પાઈપ લઈને હાજર હતા અને તેઓ પથ્થરમારો પણ કરી રહ્યા હતા. તેઓ બધાજ હોટેલ તરફ તેમને શોધવા માટે આવ્યા હતા, પરંતુ તે સમયે પોલીસનું વાહન આવી ગયું અને શિવાલા હોટેલમાં આશ્રય લીધેલા ફરિયાદી તથા અન્ય વ્યક્તિઓને પોલીસના વાહનમાં

બેસાડવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે, બાદમાં તેને જાણવા મળ્યું કે આ ઘટનામાં ઉક્ત દેવાંગભાઈ શૈલેષભાઈનું મૃત્યુ થયું હતું અને અન્ય વ્યક્તિઓને ઇજાઓ પહોંચી હતી.

૩.૧ મૂળ નોંધાવવામાં આવેલી પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં છ વ્યક્તિઓને આરોપી તરીકે નામજદ કરવામાં આવ્યા હતા. આ છ વ્યક્તિઓમાં અત્રેના સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૮ પૈકી કોઈનો સમાવેશ થતો નહોતો. તેઓને ૧૦મી જૂન, ૨૦૧૪ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલી આરોપપત્રમાં આરોપી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હતા.

૩.૨ આરોપપત્રમાં આરોપી-સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૮ પૈકી દરેકની ભૂમિકા નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવી હતી:

આરોપી ક્રમાંક	નામ આરોપીનું	આરોપિત ભૂમિકા
૧૨	ઠાકોર રામતુજી છનાજી- સામાવાળા ક્રમાંક ૨	લોખંડની પાઈપ વડે સાક્ષીને ઇજાઓ પહોંચાડવામાં આવી
૧૩	ઠાકોર કાંતિજી બાલુજી- સામાવાળા નં.૩	સાક્ષીઓ પર પથ્થરો ફેંક્યા
૧૫	ઠાકોર વિરમજી પ્રધાનજી- સામાવાળા ક્રમાંક ૪	લાકડીના પ્રહારો કરવામાં આવેલ
		સાક્ષીઓ
૧૪	ઠાકોર સેંધાજી પ્રતાપજી અર્જનજી-સામાવાળા નં.૫	સાક્ષી પર લાકડીના પ્રહારો કરવામાં આવ્યા
૧૬	ઠાકોર રસિકજી પ્રધાનજી- સામાવાળા નં.૬	સાક્ષીઓ પર પથ્થરમારો કર્યો
૧૭	ઠાકોર સોમાજી ગભાજી- સામાવાળા ક્રમાંક ૭	સાક્ષીઓ પર પથ્થરો ફેંક્યા

૮	ઠાકોર મુકેશજી ચેલાજી- સામાવાળા નં.૮	સાક્ષીઓ પર પથ્થરમારો કર્યો
૯	ઠાકોર રાભાજી બાસ્કુજી- સામાવાળા ક્રમાંક ૯	સાક્ષીઓ પર લાકડાના પ્રહાર કરવામાં આવ્યા

૪. અરજદાર તરફથી એચએલ પટેલ એડવોકેટ્સ માટે માનનીય વકીલ શ્રી. વિજય પટેલ, સામાવાળા-રાજ્ય તરફથી માનનીય વધારાના જાહેર અભિયોજક શ્રી. એન.જે. શાહ અને સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૯ તરફથી માનનીય વકીલ શ્રી. પ્રતીક બારોટને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪.૧ અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે આ ઘટના ગંભીર સ્વરૂપની હતી, જેમાં સમૂહ અથડામણ સામેલ હતી અને જેમાં નિર્દોષ વ્યક્તિઓને રસ્તા પર ખુદ્દેઆમ માર મારવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂ કર્યું કે ઘટના જે રીતે બની તે દર્શાવે છે કે બધા આરોપીઓ સામાન્ય ઈરાદા સાથે આવી પૂર્વનિયોજિત હુમલામાં સંકળાયેલા હતા. વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે આરોપીઓ પાસે છરી અને લોખંડના પાઈપ જેવા હથિયારો હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. એક શૈલેશનું મૃત્યુ થયું હતું અને અનેક વ્યક્તિઓ/સાક્ષીઓને ઈજાઓ પહોંચી હતી. વિદ્વાન વકીલે ઘટનાની ગંભીરતા તથા દરેક આરોપીની ભૂમિકાને ઉદ્ઘાટિત કરવા માટે સાક્ષીઓના નિવેદનોનો આધાર લીધો. તેમણે રજૂ કર્યું કે જ્યારે ગુનો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૧૪૮ અને ૧૪૯ હેઠળ નોંધાયો હતો, ત્યારે દરેક આરોપી સમાન રીતે જવાબદાર હતો અને વ્યક્તિગત ભૂમિકાઓને અલગ પાડવી શક્ય નહોતી. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ સમૂહ અથડામણ હતી. એવો

દાવો કરવામાં આવ્યો કે આવા ગંભીર ગુનામાં સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૯ ને મુક્ત અને જામીન પર રહેવા દેવા યોગ્ય નહોતાં; તેઓ નીચલી અદાલતની કાર્યવાહી પર પ્રભાવ પાડી શકે. આવા તમામ આધાર પર વિદ્વાન વકીલે જામીન મંજૂર કરનાર આદેશને પડકાર્યો અને તેને રદ કરવા માટેની અરજ દબાણપૂર્વક કરી.

૪.૨ વિદ્વાન વધારાના જાહેર અભિયોજકે ઘટનાનો સ્વભાવ, ભજવેલી ભૂમિકા, વપરાયેલા હથિયારો પણ ઉજાગર કર્યા અને વધુમાં ભાર મૂક્યો કે ગુનો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ અને ૧૪૯ હેઠળનો, સામાન્ય હેતુ સાથે ગેરકાયદેસર સભા રચવાનો હતો અને ઘટનામાં એક વ્યક્તિનું મૃત્યુ થયું હતું. વિદ્વાન વધારાના જાહેર અભિયોજકે રજૂઆત કરી કે આરોપપત્રમાં પ્રત્યેક આરોપીની ભૂમિકા સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવવામાં આવી હતી.

૪.૩ સામાવાળાઓ-આરોપિતો તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી પ્રતીક બારોટે રજૂઆત કરી કે આરોપપત્ર અગાઉથી જ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તપાસ પૂર્ણ થઈ ગઈ હતી. તેમણે રજૂઆત કરી કે જ્યારે આરોપિતોને જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે મજબૂત અને દઢ આધાર સ્થાપિત થયા વિના તે રદ કરી શકાય નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી કે અત્યાર સુધી જામીનનો લાભ ભોગવતી વખતે આરોપિતોમાંથી કોઈએ પણ સ્વતંત્રતાનો દુરુપયોગ કર્યો હોવાનું દર્શાવતું

કંઈ જ નથી. એવું સૂચવતું પણ કંઈ નથી કે તેઓ કોઈપણ રીતે કેસની ઘટનાને પ્રતિકૂળ અસર થાય તેવી રીતે વર્તી રહ્યા છે.

૪.૪ સામાવાળાઓ-આરોપિતોના વિદ્વાન વકીલે વિવિધ ચુકાદાઓ પર આધાર રાખી રજૂઆત કરી કે વર્તમાન મામલામાં એવો કોઈ આધાર અસ્તિત્વમાં નથી, જેનાં આધારે અદાલત પહેલેથી મંજૂર કરાયેલ જામીન રદ કરે. તેમણે અન્ય ચુકાદાઓ ઉપરાંત નીચેના નિર્ણયોનો સહારો લીધો હતો- (૧) ભગીરથસિંહ એસ/ઓ મહિપત સિંહ જુડેજા વિ. ગુજરાત રાજ્ય [૧૯૮૪ (૧) એસ.સી.સી. ૨૮૪]; (૨) દોલતરામ વિ. હરિયાણા રાજ્ય [૧૯૯૫ એસ.સી.સી. (ક્રિ) ૨૩૭]; (૩) રામચરણ વિ. એમ.પી. રાજ્ય [૨૦૦૪ (૧૩) એસ.સી.સી. ૬૧૭]; (૪) ગુજરાત રાજ્ય વિ. સલીમભાઈ અબ્દુલગફ્ફાર શેખ [૨૦૦૩ (૩) જી.એલ.એચ. ૩૬૯]; (૫) દિનેશ એમ.એન. (એસ.પી.) વિ. ગુજરાત રાજ્ય [૨૦૦૮(૫) એસ.સી.સી. ૬૬]; (૬) સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન, હૈદરાબાદ વિ. સુબ્રમણી ગોપાલકૃષ્ણન [૨૦૧૧ (૫) એસ.સી.સી. ૨૯૬]; (૭) પ્રહલાદભાઈ મોહનભાઈ ગોસા વિ. ગુજરાત રાજ્ય [૨૦૧૧ (૧) કાઈમ્સ પપ૯ (ગુજ.)]

૫. જામીન રદ કરવા માટે અદાલતને પ્રેરિત કરી શકે તેવા માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો સુસ્થાપિત છે અને વારંવાર પુનરુક્ત કરવામાં આવ્યા છે. ભગીરથસિંહ એસ/ઓ મહિપત સિંહ જુડેજા (ઉપરોક્ત) કેસમાં, અપીલકર્તાને હોસ્પિટલમાં

દર્દીને મળવા આવેલ એક સામાજિક અને રાજકીય કાર્યકર પર ચાકૂના ઘા મારી રહ્યો હતો ત્યારે ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ તથા બોમ્બે પોલીસ અધિનિયમની કલમ ૧૩૫ હેઠળ ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો. સત્ર અદાલતે આરોપીને મંજૂર કરેલા જામીનને વડી અદાલતે રદ કર્યા હતા, જેને સર્વોચ્ચ અદાલતે અસ્વીકારતાં આ મુજબ જણાવ્યું હતું,

“વડી અદાલતના વિદ્વાન ન્યાયાધીશની ચિંતાને, તેમના દ્વારા નોંધાયેલા પરિસ્થિતિઓમાં કે હુમલાનો ભોગ બનેલો વ્યક્તિ એક સામાજિક અને રાજકીય કાર્યકર હતો અને તેથી આરોપીને જામીન આપવામાં ન આવે, તે હદ સુધી સમજવી શક્ય હતી; પરંતુ અમે મૂલવી શક્તા નથી કે તે પરિસ્થિતિને એટલી પ્રબળ અને અતિપ્રાધાન્યપૂર્ણ કેવી રીતે ગણાવી શકાય કે જેના આધારે જામીન મંજૂર કરનાર વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશના વિવેકાધીન આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની મંજૂરી મળે. વડી અદાલતે આ હકીકતને સંપૂર્ણપણે અવગણેલી કે તેને જામીન આપવામાં આવવા જોઈએ કે નહીં તે નક્કી કરવાનું નહોતું, પરંતુ તેની સમક્ષ રહેલી અરજી જામીનના રદ કરવા માટેની હતી. જામીન રદ કરવા માટે માંગવામાં આવેલા આદેશ માટે અત્યંત સશક્ત અને પ્રબળ પરિસ્થિતિઓ આવશ્યક છે અને આજનો પ્રવાહ જામીન મંજૂર કરવાની દિશામાં છે, કારણ કે આ અદાલતના નિર્ણયો ની શ્રેણી દ્વારા હવે આ બાબત સુસ્થાપિત થઈ ગઈ છે કે જામીન મંજૂર કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ એવો ન કરવો જોઈએ જાણે કે વિચારણા પહેલાં જ દંડ લાદવામાં આવી રહ્યો હોય. આવી સ્થિતિમાં માત્ર મહત્વપૂર્ણ વિચારણાઓ એ છે કે શું આરોપી તેની વિચારણા માટે સહેલાઈથી ઉપલબ્ધ રહેશે અને શું તે પુરાવામાં ચેડાં કરીને તેના પક્ષે અપાયેલ વિવેકાધિકારનો દુરુપયોગ કરવાની સંભાવના ધરાવે છે. વડી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ આદેશ આ બે સંબંધિત વિચારણાઓ અંગે તેના મૌનથી સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખનીય છે. આ કારણોસર અમે ન્યાયહિતમાં વડી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવો અનિવાર્ય આવશ્યકતા ગણીએ છીએ.”

(ફકરો ૭)

પ.૧ અસલમ બાબાલાલ દેસાઈ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય [૧૯૯૨ (૪) એસ.સી.સી. ૨૭૨] માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે કલમ ૪૩૭(૧) અથવા ૪૩૭(૨) અથવા કલમ ૪૩૮(૧) હેઠળ મંજૂર કરાયેલ જામીન, કલમો ૪૩૭(૫) અને ૪૩૮(૨) હેઠળ રદ કરી શકાય છે, જો આ પરિસ્થિતિઓ અસ્તિત્વમાં હોય. (૧) આરોપી સમાન પ્રકારની આપરાધિક પ્રવૃત્તિમાં સંલગ્ન રહી પોતાની સ્વતંત્રતાનો દુરુપયોગ કરે, (૨) તપાસની પ્રક્રિયામાં દખલ કરે છે (૩) પુરાવા અથવા સાક્ષીઓ સાથે ચેડાં કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે, (૪) સાક્ષીઓને ધમકી આપે છે અથવા તેવી જ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓમાં પ્રવૃત્ત થાય છે, જેનાથી સુચારુ તપાસમાં અવરોધ ઊભો થાય, (૫) તેના અન્ય દેશમાં ભાગી જવાની સંભાવના હોય, (૬) ભૂગર્ભ થઈ જવાથી અથવા તપાસ એજન્સી માટે અનુપલબ્ધ બની જવાથી પોતાને દુર્લભ બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે, (૭) તેની જામીનદારી આપનારની પહોંચ બહાર પોતાને મૂકવાનો પ્રયાસ કરે છે, વગેરે. આ આધાર માત્ર દૃષ્ટાંતરૂપ છે અને સંપૂર્ણ નથી.

પ.૨ દોલતરામ (ઉપરોક્ત) માં, સ્થાપિત સિદ્ધાંતનું પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યું હતું કે જામીન નકારવા એક અલગ આધારે સ્થિત છે, પરંતુ જામીન રદ કરવાનો પ્રશ્ન ભિન્ન આધારે વિચારવા જરૂરી છે. અદાલતે ફરીથી તે દૃષ્ટાંતરૂપ આધાર સમજાવ્યા, જે જામીન રદ કરવા માટે પ્રબળ બની શકે છે, જેમાં આરોપી દ્વારા ન્યાયના પ્રશાસનના યોગ્ય પ્રવાહમાં હસ્તક્ષેપ કરવો અથવા હસ્તક્ષેપ કરવાનો

પ્રયાસ કરવો, તેને અપાયેલ રાહતનો દુરુપયોગ કરવો, અથવા ન્યાય અને વિચારણાની પ્રક્રિયાથી બચવા તથા તેને અવરોધવા કરવાનો પ્રયાસ સામેલ છે.

૫.૩ નિત્યાનંદ રાય વિ. બિહાર રાજ્ય [૨૦૦૫ (૪) એસ.સી.સી. ૧૭૮] માં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨, ૩૦૭, ૧૨૦-બી અને હથિયાર અધિનિયમ હેઠળ ગુનાઓ નોંધાયેલા જે આરોપીને જામીન મંજૂર કરાયા હતા, તેના જામીન રદ કરતો વડી અદાલતનો આદેશ પ્રસ્નાસ્પદ બનાવવામાં આવ્યો હતો. એવો આક્ષેપ હતો કે તેણે અન્ય સાથે મળીને પોતાના ભાઈની હત્યા કરી હતી. જામીન રદ કરવા માટે આગ્રહપૂર્વક રજૂ કરાયેલ વિચારણાઓ એ હતી કે આરોપી અને તેના બળવાખોર સાથીદારો દ્વારા સાક્ષીઓને ધમકી આપવામાં આવી હતી, તેમજ આરોપીએ આ હકીકત દબાવી રાખી હતી કે સંકળાયેલ વિચારણામાં તે સહ-આરોપી હતો અને તેને દોષિત ઠરાવી આજીવન કેદની સજા કરવામાં આવી હતી, વગેરે. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું કે સાક્ષીઓને આપવામાં આવેલી ધમકીઓ સંબંધિત આધાર સ્વીકાર્ય બની શકતો નથી, કારણ કે ફરીયાદમાં ઉલ્લેખિત તારીખોએ આરોપી જેલમાં હતો; તેથી તે રદ કરવાની પાયારૂપ બાબત બની શકતી નથી. વધુમાં, એવો અવલોકન કરવામાં આવ્યો હતો કે ભૂતકાળમાં આરોપી ફરાર રહ્યો હોવાનો આક્ષેપ અને ભવિષ્યમાં પણ તે જ થવાની શક્યતા સંબંધિત બાબતો પણ સ્વીકાર્ય નહોતી.

પ.૪ સાવિત્રી અગરવાલ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [(૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી. ૩૨૫], માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું,

"એવું સાચું હોઈ શકે છે કે આક્ષેપિત આદેશમાં વડી અદાલતે નોંધેલ કેટલીક પરિસ્થિતિઓ, એટલે કે સ્થળ પંચનામામાં લેન્ટર્નનો કોઈ ઉલ્લેખ ન હોવો અથવા સાંજે ૪ વાગ્યે લેન્ટર્ન સાફ કરવાની આવશ્યકતા અને/અથવા ઘરે ઇન્વર્ટરની ઉપલબ્ધતા વગેરે, સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશને ભિન્ન દષ્ટિકોણ અપનાવવા પ્રેરિત કરી શકી હોત, પરંતુ એવું કહી શકાય નહીં કે જામીન મંજૂર કરતાં વખતે સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે જે પરિબળોને મહત્વ આપ્યું હતું, તે તેમના સમક્ષ રહેલા પ્રશ્ન સાથે અસંગત હતા, જેથી આદેશ તર્કવિરુદ્ધ ઠરે. વધુમાં, માત્ર એટલા માટે કે વડી અદાલતે એ જ સામગ્રીના સમૂહ અંગે, જેને સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે વિચારણામાં લીધી હતી, ભિન્ન દષ્ટિકોણ અપનાવ્યો હતો, અમારી દષ્ટિએ, સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે આપેલો આદેશ તર્કવિરુદ્ધ ગણાવવા માટે તે માન્ય આધાર નહોતો. અમને એવું પણ જણાય છે કે વડી અદાલતે પ્રથમ તબક્કે બિનજામીનપાત્ર કેસમાં જામીન નકારવા માટે લાગુ પડતા પરિબળો અને અગાઉથી આપવામાં આવેલ જામીન રદ કરવાની બાબત વચ્ચેનો ભેદ અવગણ્યો છે." (પરા ૨૯)

પ.૫ સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૯ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે વધુમાં આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના મધુબેન વડી/ઓ. હરિભાઈ નાગજીભાઈ ભરવાડ વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય, તારીખ ૦૬.૦૮.૨૦૧૨ના ફોજદારી વિવિધ અરજી ક્રમાંક ૧૭૮૮૯ ઓફ ૨૦૧૧ના ચૂકાદા પર આધાર મૂક્યો હતો અને ભારપૂર્વક રજૂ કર્યું હતું કે તેમાં કલમ ૧૪૯ના સંદર્ભમાં ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલનો વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે આરોપીને મંજૂર કરવામાં આવેલા જામીનના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો અને રદ કરવાની અરજ સ્વીકારવામાં આવી નહોતી.

૬. ઉપરોક્ત તમામ નિર્ણયોના સારાંશ પરથી, નીચેના પરિમાણો નિષ્કર્ષિત કરી શકાય.

- (૧) જામીન રદ કરવું દંડ આપવાના ઉપાયરૂપે ન હોવું જોઈએ;
- (૨) જામીન રદ કરવાની અરજ વિચારણા હેઠળ લેવા માટે એવો તર્ક લાગુ પાડી શકાય નહીં કે આરોપી વિરુદ્ધ પ્રથમદ્રષ્ટ્યા કેસ સ્થાપિત થયો હતો અને જામીન મંજૂર કરવામાં આવી શક્યા ન હોત;
- (૩) શું જામીન પર રહેલા સમય દરમિયાન આરોપીના વર્તનથી તપાસની પ્રક્રિયા પર પ્રતિકૂળ અસર પડી હતી અથવા તેમાં અવરોધ ઉપસ્થિત થયો હતો;
- (૪) કેસના તથ્યોની પુનઃમૂલવણીના આધારે જામીન રદ કરવાનો આદેશ આપી શકાય નહીં;
- (૫) રદબાતલને ન્યાયસંગત ઠેરવવા માટે અત્યંત મજબૂત, સુસંગત અને પ્રબળ પરિસ્થિતિઓ હોવી આવશ્યક છે;
- (૬) ફરીથી, દઢ અને પ્રબળ પરિસ્થિતિઓ મોટાભાગે જામીન પર રહેલા આરોપીના વર્તન સાથે સંબંધિત હોય છે અને તેમનો સંબંધ તપાસ અથવા વિચારણાના પરિપ્રેક્ષ્ય અને અનિવાર્યતાઓ સાથે હોવો આવશ્યક છે;
- (૭) અદાલત દ્વારા જે આધાર લાગુ પાડી શકાય તે જામીન મંજૂર થયા પછી ઊભા થયેલા આધાર જ હોવા જોઈએ. તે જામીન પર રહેલા દરમિયાન આરોપીના વર્તન સાથે સંબંધિત હોવા જોઈએ;
- (૮) જામીન મંજૂર કરવા માટેના ન્યાયિક વિચારણાં અને જામીન રદ કરવાની અરજ સંબંધિત વિચારણાં મૂળભૂત રીતે ભિન્ન છે;
- (૯) જામીન રદ કરવાની અરજ હકીકતોના આધારે કે તેના ગુણદોષના આધાર પર જામીનના આદેશનું પુનઃપરીક્ષણ કરવા માટે નથી. રદ કરવાની અરજમાં અદાલત દ્વારા એવો અભિગમ અપનાવવો ભૂલભર્યો ગણાશે;
- (૧૦) વિવિધ નિર્ણયોમાં રેખાંકિત કરાયેલા સિદ્ધાંતો માત્ર દૃષ્ટાંતરૂપ કિસ્સાઓ છે અને સર્વસમાવેશક નથી. કોઈ એકલ વ્યક્તિગત કેસમાં અસંખ્ય તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ ઉદ્ભવી શકે છે. કોઈપણ બે કિસ્સાઓને એકદમ સરખા કહી શકાય નહિ;
- (૧૧) જામીન રદ કરવા માટે તોલવામાં આવવાના પરિબળો અને પરિસ્થિતિઓ ઉપરોક્ત તમામ અથવા ઉપરોક્તમાંથી કોઈપણ માપદંડોનો અખંડિત પ્રભાવ ધરાવતા બળવાન સ્વરૂપના હોવા જોઈએ. જ્યારે જામીનના રદ કરવાની બાબત આવે છે, ત્યારે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા સર્વોચ્ચ વિચારણા છે;

(૧૨) જામીન રદ કરવું એક અપવાદરૂપ બાબત છે. તે પહેલેથી જ જામીન પર રહેલી વ્યક્તિ પર લાદવામાં આવતો કઠોર પરિણામ છે;

(૧૩) જામીન રદ કરવાનો આદેશ કરવો હોય તો તે બાબતમાં સુસ્થાપિત ન્યાયિક વિવેક માર્ગદર્શક બનવો આવશ્યક છે.

૬.૧ એકવાર આરોપીને અગાઉથી જ જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે તેના જામીનના રદકરણ માટેના વિચારવિસ્તારનો સંપૂર્ણ વ્યાપ આરોપીની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશે છે. રદકરણ માટે ભારરૂપ બની શકે તેવા કારણોને અનુરુદ્ધ ૨૧ ની ભાવના અને આજ્ઞા સાથે સ્પર્ધા કરવી પડે છે. તપાસની આવશ્યકતાઓને અલક્ષિત કરી શકાય તેમ નથી, અને કેટલીક પરિસ્થિતિઓમાં તે અગ્રગણ્ય વિચારણા બની શકે છે, તેમ છતાં જામીનનું રદકરણ કરવું એ જામીન પર રહેલા આરોપીની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતામાં હસ્તક્ષેપ સમાન હોવાથી, તપાસે વિશિષ્ટ તથ્યો અને બળવાન પરિસ્થિતિઓના આધાર પર જામીન રદ કરવાની બાબતમાં પ્રકરણ સ્થાપિત કરવું આવશ્યક છે. તપાસે આ દર્શાવવું પડે છે કે જો જામીન રદ કરવામાં નહીં આવે તો તપાસને વાસ્તવિક રીતે નુકસાન થશે, તેના પર પ્રતિકૂળ અસર પડશે અથવા તેમાં અવરોધ ઊભો થશે, અથવા આરોપી મુક્ત હાલતમાં રહેવાના કારણે તપાસની પ્રક્રિયા અથવા વિચારણા ગંભીર રીતે સંકટગ્રસ્ત બનશે. આ બાબતમાં અપનાવવાનો અભિગમ એવો હોવો જોઈએ કે જેમાં આરોપીની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા અને તપાસની બળવાન આવશ્યકતાઓ વચ્ચે સમતોલન સાધવામાં આવે, તેમ છતાં ઉદાર

અભિગમ ધરાવતી વિચારધારા પહેલેથી જ જામીન પર મુક્ત થયેલા આરોપીની અતિપ્રિય વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના આદર્શ તરફ ઝૂકશે.

૬.૨ તુલસીધરન નાયર વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળા [૨૦૦૬ ક્રિ.એલ.જે. ૪૧૭૫ (કેરળા એચસી)] માં, તેથી, જે યોગ્ય રીતે ઉજાગર કરવામાં આવ્યું હતું, અને તેથી સન્માનપૂર્વકની સહમતિ દર્શાવતા તેનો પુનઃઉદ્દેશ કરવો યોગ્ય બને છે.

“.... નિશ્ચિતપણે એવું કહી શકાય કે જ્યાં તપાસ સંબંધિત આવશ્યકતાઓ બેલ રદ કરવાની કાર્યવાહી અનિવાર્ય રીતે માંગે છે, ત્યાં અદાલત એવો માર્ગ અપનાવી શકે છે. જો માત્ર ઓછા ગંભીર ગુનો થયેલો છે એવી માન્યતા પર જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય, અને બાદમાં એવું બહાર આવે કે જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા તે તબક્કે ગુનાની વ્યાપકતા અથવા ગંભીરતા તપાસ અધિકારી અથવા અદાલતના ધ્યાનમાં આવી નહોતી, તો યોગ્ય કેસમાં દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની રાજ્ય ચૂંટણી આયોગ. ૪૩૯(૨) હેઠળની સત્તાનો આશ્રય લઈ શકાય. તેવી જ રીતે, જો તપાસ એજન્સી સાથેની મિલીભગતથી અથવા મહત્વપૂર્ણ તથ્યો દબાવીને જામીન મેળવવામાં આવ્યા હોય, તો યોગ્ય કેસમાં પહેલાથી મંજૂર કરાયેલા જામીન નિશ્ચિતપણે રદ કરી શકાય. જો અદાલત સાથે છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોય અથવા તપાસ એજન્સી સાથે જ છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોય, તો યોગ્ય કેસમાં દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની રાજ્ય ચૂંટણી આયોગ. ૪૩૯(૨) હેઠળ મંજૂર કરાયેલા જામીન રદ કરી શકાય. ન્યાયિક અધિકારી દ્વારા વિવેકાધિકારનો મનસ્વી અને સદ્ભાવના વિનાનો ઉપયોગ પણ, યોગ્ય કેસમાં, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની રાજ્ય ચૂંટણી આયોગ. ૪૩૯(૨) હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ ન્યાયસંગત ઠરાવવા પૂરતું કારણ ગણાઈ શકે. તેમ છતાં, માત્ર માંગ કરવામાં આવી છે એટલા માટે અથવા આમાંના કોઈ આધારના તત્ત્વો ઉપસ્થિત જણાય છે એટલા માટે આવી રાહત આપવી નહીં. આ વાત પણ હંમેશા સ્મરણમાં રાખવી જોઈએ કે તેના પક્ષે પહેલેથી મંજૂર કરાયેલા જામીનના આદેશનું રદ થવું એક અપવાદરૂપ કઠોર પરિણામ છે, જે કાયદા હેઠળ કોઈ વ્યક્તિ પર લાદી શકાય છે.” (પરા ૧૦ અને ૧૧)

૬.૩ ગુજરાત રાજ્ય વિ. સલીમભાઈ અબ્દુલગફ્ફાર શેખ [૨૦૦૩ (૩)

જી.એલ.એચ. ૩૬૯] માં, અમારી વડી અદાલતે યોગ્ય રીતે જણાવ્યું હતું,

“આવી કાર્યવાહી માં સામાન્ય રીતે જે બાબતનું પરીક્ષણ કરવાનું સંબંધિત હોય છે તે એ છે કે આરોપી જામીન પર મુક્ત થયા બાદ પુરાવા સાથે ચેડાં કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે કે નહીં અથવા તેણે સાક્ષીઓને ધમકી આપી છે કે નહીં અથવા જામીન પર હોય ત્યારે કોઈ અન્ય ગુનો કર્યો છે કે નહીં અથવા નીચલી અદાલતની કાર્યવાહી માં વિલંબ થાય તેવા વિલંબકારક ઉપાયો અપનાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે કે નહીં અથવા ફરાર થઈ ગયો છે કે નહીં અથવા તેના દ્વારા કરવામાં આવેલ ગુનાના પરિણામે કાયદો અને વ્યવસ્થાની ગંભીર સમસ્યા ઊભી થઈ છે કે નહીં. અદાલતે એ જોવાનું રહે છે કે આરોપીએ તેને મંજૂર કરાચેલા જામીનના વિશેષાધિકારનો દુરુપયોગ કર્યો છે કે નહીં. ફક્ત અપવાદરૂપ કેસોમાં, જ્યાં જામીન મંજૂર કરતો આદેશ કોઈ ગંભીર ખામીથી દૂષિત થયો હોય અને ન્યાયના હિતમાં જામીન મંજૂર કરતી વખતે ઉપયોગમાં લેવાયેલ વિવેકાધિકારમાં હસ્તક્ષેપ કરવો આવશ્યક બની જાય, ત્યાં જ તે આદેશમાં ગુણદોષના આધારે હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવે.”

(ફકરો ૮)

૬.૪ ઉપર પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે તેમ, જામીન રદ કરવાની અરજી જામીન મંજૂર કરનાર આદેશના પુનર્વિચારના સ્વરૂપની નથી. તેમજ તેમાં એવી રીતે વિચારણા કરી શકાતી નથી જાણે કે તે જામીન રદ કરવાના આદેશ વિરુદ્ધની અપીલ હોય અને જામીન મંજૂર કરતી વખતે આરોપીને લગતા અમુક પાસાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા ન હતા, તેથી રદ કરવું ન્યાયસંગત છે. જામીન રદ કરવાનો માપદંડ સંપૂર્ણપણે ભિન્ન પરિસ્થિતિમાં કાર્યરત હોય છે; તેની ન્યાયસંગતતા માટેના આધાર અને પ્રેરક પરિબળો અલગ ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરે છે. તેનો મૂળ તાત્પર્ય એ છે કે જ્યારે જામીન રદ કરવામાં આવે છે અને આરોપીને

ફરી કસ્ટડીમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે તેને જામીન પર મુક્ત કરીને અપાયેલી વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા પાછી ખેંચી લેવામાં આવે છે અને દબાવી દેવામાં આવે છે. તેથી, વ્યાપક રીતે કહીએ તો, જામીનનું રદકરણ એવા જ આધાર પર ન્યાયસંગત ઠરવું જોઈએ જે કોઈ વ્યક્તિની સ્વતંત્રતા છીનવી લેવા માટે ન્યાયસંગત ઠરી શકે, અને વધારામાં તોલવાપાત્ર પરિબલ તરીકે, નિશ્ચિતપણે, તપાસની અનિવાર્ય જરૂરિયાતો અને ન્યાયપ્રક્રિયા અવરોધરહિત રીતે ચાલે તે માટેની આવશ્યકતાઓનો પણ વિચાર કરી શકાય.

૭. ઉપરોક્ત વિસ્તૃત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, હાલના કેસ તરફ પાછા ફરીએ તો, એકવાર સક્ષમ અદાલત દ્વારા સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૮ ને જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા પછી, તે જ જામીન રદ કરવાની માગણી માટે તેઓ ગંભીર ઘટનામાં સંકળાયેલા હતા એવો આધાર રજૂ કરવો હંમેશા નિષ્ફળ આધાર ગણાય છે. અરજદારના વિદ્વાન વકીલે સાક્ષીઓના નિવેદનોના આધારે એવો દાવો રજૂ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો કે સામાવાળા-આરોપીઓની સંડોવણી માત્ર સ્પષ્ટપણે દેખાતી જ નહોતી, પરંતુ તેમની ભૂમિકાને કારણે તેઓ તે ગુનામાં સહભાગી હતા જેનાથી એક વ્યક્તિનું મૃત્યુ થયું. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, આ તમામ આધાર જામીન માટેની અરજના વિચાર માટે સંબંધિત હતા. જામીન મંજૂર કરનાર અદાલતે તે બાબતોનો વિચાર કર્યો હતો. રદ કરવાની અરજી પુનર્વિચાર અરજી નથી કે જેમાં એ જ આધાર ફરીથી રજૂ કરવાની મંજૂરી મળે. તેમજ જામીન રદ કરવાની કાર્યવાહી અપીલ સ્વરૂપની કાર્યવાહી પણ નથી, જેમાં જામીન મંજૂર

કરનાર આદેશના ગુણદોષ અંગે વાદ ઉઠાવી શકાય. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૮ અને ૧૪૯ હેઠળનો ગુનો આક્ષેપિત છે એવી દલીલ પણ એ જ કારણસર ઉઠાવી શકાય તેવી ન હતી.

૭.૧ અહીં એ ઉલ્લેખ કરવો પણ અયોગ્ય ગણાય તેમ નથી કે, જેમની ભૂમિકા સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૯ પૈકીના કેટલાકની સમાન હતી એવા આરોપીઓને આ અદાલતે ફોજદારી વિવિધ અરજી ક્રમાંક ૯૬૦૩/૨૦૧૪ માં જામીન મંજૂર કર્યા હતા, જેનો એકસાથે નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેમાં નામજોગ તમામ આરોપીઓના કેસોનું મૂળ તે જ ઘટનાના સંદર્ભમાં વિચારણા કરવામાં આવી હતી. અહીંના સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૯ પૈકી કોઈએ સક્ષમ અદાલત દ્વારા તેમને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા બાદ પોતાની મળેલી મુક્તિનો દુરુપયોગ કર્યો હોય એવું સૂચવવા માટે કંઈપણ દર્શાવી શકાયું નથી. તેઓ કોઈ પણ રીતે સાક્ષીઓને પ્રભાવિત કરતા હોવાનું અથવા તપાસમાં અવરોધ ઉભો કરતા હોવાનું દર્શાવતું કંઈ જ નથી. આરોપી-સામાવાળા ક્રમાંક ૨ થી ૯ પૈકી કોઈના પણ ગુનાહિત પૂર્વવર્તી દાખલા હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી; જો કે, એવી બાબત પ્રાસંગિક ગણાય તો પણ, હકીકતમાં તે પ્રાસંગિક નથી. તપાસની જરૂરિયાતના કોઈ પણ આધાર પર, જામીન રદ કરવાની અરજને ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સમર્થન મળી શકે તેમ નહોતું.

૮. ઉપરોક્ત કારણો અને ચર્ચાને આધારે, હાલની અરજી વિચારણા માટે સ્વીકારવા યોગ્ય નથી અને તેથી તે આથી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૯. રૂલ ૨૬ કરવામાં આવે છે.

(એન.વી. અંજારિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

અનુપ

Translation of this judgment is provided by M/s Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

=====

=

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.